

Tiina Kriiva mälestused Rapla KEK-ist

Kui mina Rapla KEK-i tööle tulin 1976. aastal, siis olid tunnid juba KEK-is aastaid enne alanud...

Töö ja vile käis koos - uusehitused, valmiv uus adminhoone, palju objekte terves Rapla rajoonis.

Tööle vormistati mind maalriõpilasena, aga tagataskus olid mul kõvad paberid heast koolitusest Tallinnast "Kellu ülikoolis" (praegune Ehituskool). Neil aastail võis Rapla alevis niisuguseid pabereid kõrge juhtiva koha peale ühe käe sõrmedel üles lugeda.

Minu õpetajaks sai Aino Mürk - käre ja nõudlik, aga seejuures südamlilik inimene. Tollane maalritöö ei anna tänapäevasega võrreldagi - füüsiliselt raske, käsitsi tehtav. Isegi pahtli segasime endale ise, enne kui objektile hakati Sipal tehtavat pahtlit tooma.

Hommikuti oli KEKi väravas autode ja busside parkla, kust iga tööline oma transpordi leidis objektile sõiduks.

Meil oli tore brigaad – Aino Mürk, Liivi Neemsalu, Aili Maivel, Eha Ilves, Lii Küttis, Galina Aleksandrova jt.. Meeste punt - Toomas Laaniste, Toivo Kalam ja Valdek Lõhmus olid omaette grupis.

Laaniste Toomas ja Malle olid mu Kellu-kooli kaaslased, Malle oli maaler puidutöökojas. Erik Kaljuraag vedas meie tööriistu ja materjali, aga maalreid objektile sõidutas bussiga Endel Rahe.

Vahepeal pidin töötama omal kõrgel juhtival kohal - tornkraanal, mis asus Mahlamäe tänaval vastvalminud maja juures. Ehitusest ülejäänud materjal tuli ära vedada.

Kraana oli hooldamata, seisnud, teegi oli vihmaga relsside vahelt hõredaks uhutud. Tööd tuli teha hirmuga pooleks kõiki ohutusseadusi eirates.

Maalrielust jäid meelde Märjamaa elamu, Eidapere elamu, lasteaiad. Juurus.

1976. a lõpus käisid viimased viimistlustööd uues valmivas adminhoones - kaheksatahuline, ainulaadne hoone Eestis.

Minulgi, maalrisellil, tuli ronida tellingute tippu ja seliti maas, värvida suuri laeaknareste valgeks.

Tekkis vajadus käia asendamas betoonitsehhi kraanajuhti tema koolipäevadel kaugõppekeskkoolis. Uuel suvel olingi betoonis tööl vaheldumisi kraanajuhina ja segusõlmes operaatorina.

Segusõlmes tehti betoonisegu polügoonile ja ehitustele, valati plokkke õues ja ruumis ning aurukambrites küpsesid suured, armeeritud plaadid. Armatuuri tegi punktkeevitusega Neidy Tammsaar, samas ruumis olid ka tsehhi remondilukksepad. Pidevalt käisid autod segu järel ja plokkke objektidele vedamas.

Brigadiriks oli Arseni Ärmus, kes teenis suurema pensioni saamiseks kõrgemat palka ja samuti Ruus abitöölisena.

Kraanajuht oli Kalju Terras ja mina asendasin teda ta õppepäevadel. Asjalikud peamised töömehed olid Jaan Martin ning Tiit Vetemaa ning Rein Keppi ja Kalle Aud segusõlmes.

Kärmelt sibas ringi abitöölise Rein Rahe. Küsisime vahel, et noh, Rein, kuna naisevõtuks läheb - siis põhiline vastus oli "Ei ole aega, ei ole aega - päeval olen tööl ning öösel magan ju!".

Pidasime koos brigaadiga sünnipäevi, isegi restoranis käisime korra sünnipäeval. Ning uues kaheksakandises adminnis peolgi.

Suvel 1978 algas uue elamu ehitus soo ääres - KEKi majadest viimasena. Tornkraana toodi objektile - käisin KEKi lastega ülesmonteerimist uudistamas ja töömehed arvasid mind lasteaiaga olevat!

Kerdi Mati oli brigadir uuel majal, Järvakandist hulk mehi - nt. vennad Võsad, Aleksander Fan ja Ardo Juhkov – meie KEKi laulusolistid, Ilmar Liivamägi, Rein Väli, Arvo Antonov jt.

Tore brigaad oli! Kinkisid mulle juubeliks uhke villase roosidega teki isegi. Brigadir oli nii julge mees, et läks kangiga mööda kraananoolt tuulise ilmaga maha läinud trossi plokile peale tõstmas, et mehed saaks müüri laduda ning kraana neile kivid-sillused-segu ette tuua.

Hommi kuhämaruses olid sageli vastasmajas nii mõnedki aknad kardinateta ja pesuväel naistel rõdudel tegemist brigaadi meeste silmarõõmuks...

Enne uue adminhoone käikuminekut toimus toitlustamine KEKi rahvale ühe maja keldris, kus armas Põldoja Hilja meile Kaljuraag Eriku poolt alevi sööklast toodud toidu välja müüs.

Uue adminni käikulaskmisel hakkasid tööle mitmed ringid, spordisaal, kus mehed rauda said rebida, söökla jne.

Toimusid peod, käisid esinemas ansamblid nagu FIX, Ele ja Kaja Kõlar, Mati Nuude oma Jambolaiaga.

Istusime oma Mati Kerdi brigaadiga KEKi peol koos ühes laudkonnas ... Vahepeal käisin oma tantsurühmaga "Targa rehealust" ja särtsakat "Simmani polkat" vehkimas. Higisena lauda jõudes viis aga brigadir uuesti veel polkat tantsima - noorena jõuad ja tore mäletada!

Maja sai valmis ja mina läksin lattu tööle, sealt suunati varsti bensiniijaama. Suitsune ja õline ruum ei sobinud üldse. Kauplesin juhatajalt hr Põldojalt värvid ning majandusosakonnast kardinad ja tegin pühade ajal esmalt kohe kiirremondi.

Nüüd sain end tunda kuningannana värvitud põrandate ja kirjutuslaudadega - pestud akendel kardinarüüžidki üleval servas ... autojuhtidel tuli isegi jalgu pühkida. Kõlakas oli üleval ja käidi ka kontorist muutusi vaatamas. Mind märgati ja sain kevadel Pärnu sanatooriumi puhketuusiku.

Arvo Veinberg tõi suurte tsisternidega kütte sisse ja Vladimir Kutsrejavõi vedas väikse autoga kütust objektidele.

Hommi kuti käis nii vilgas tankimine, et noored ja nobedad töödejuhatajad, nt. hr. Vaabel läks lausa koos tankuri voolikuga sõitu!

Elu läks edasi. 4 aastat ühikatoakeses kolmekesi lastega oli ka ära tüüdanud, korteripakkumist polnud... ja siis tuli uus elujärk.

1980. a oli võimalik saada tööle KEKi Lipametsa külas asuvasse tootmiskompleksi uue liimitsehhi juurde kontorimajja valvuri-koristajana.

Juhataja oli sm Evert ja Rein Bauman – nende abikaasad Galina ja Tamara olid liimitsehhi laborandid. Tulid nad Virumaalt, suurte kogemustega keemikud. Minu elukaaslane asus tööle liimitsehhi, kus keedeti reaktoris DFK liimi. Töö ja materjalid olid väga mürgised. Mehed tegid osa tööd kummiülikondades nagu ikka keemiliselt ohtlikus keskkonnas.

Kõrval asus asfalditsehhi - sama mürgise suitsuga ja haisuga. Tuule suunaga majale ei olnud võimalik õues olla!

Pidasime loomi ... kevadised utetalled olid sügiseks surnud. Loomaarst ütles, et taandarenenud! Küülikud, keda kasvasime ja sügisel kokkuostu viisime, olid nirakad, sest rohi ja õhk olid nii saastatud.

Eufooriliselt olime algul õnnelikud oma elukoha pärast – kitsekeseid ja jänkud mängisid õues, rebane käis koerakaasis einetamas.

Talvine tee Raikülla läbi metsa, kus puud kaardusid lumeraskusest tee kohale, oli kui pidulik gooti kaartega kirik koju tulla. Suvel oli Raikülast tulles tee ääres nii palju metsmaasikaid, et võisid pikutades enda ümbert isu täis süüa!

Rasedana rookisin uues kodus vanad, sammaldunud marjapõõsad korda, lõikasime mehega murdunud õunapuid tagasi, istutasime vaarikaid ja maasikaid, üritasime õhukesele paepinnale aretada lillepeenraid.

Siis aga hakkasid elu pahupooled välja tulema.

KEK remontis maja ära, kõik küttekolded lõhuti välja peale kontori kamina. Malmist radikaid kõeti asfalditsehhist tuleva kuumu auruga, nii et saime varsti kõik põletushaavad, kui läbi une vastu radikaid juhtusime minema.

Kõige õudsem oli, kui mu teine poeg õppis 10-kuuselt käima ja kukkumise vältimiseks haaras radikast ühe käega – oi, kui valus, aga kukkuda ka ei tahtnud ning võttis ka teise käega kinni.... Tulemuseks pihupesad luuni ära küpsenud mõlemal käel, mida Rapla haiglas ülepäeviti Sepo salviga sidumas käisime.

Korteri seinad, laed ja põrandad olid kõik Püssi plaadiga üle tehtud - kõrge kuumusega haises korter mürgise liimi järele. Veevärgi vesi oli nii õline, et vannivee pealt riisusime riidega õlikorra ära, lisasime vannisoola ja nii me perega kuuekesi pesime.

Joogivee tõime käsitsi naabertalust 40 l nõuga. Kolmandal aastal ehitas KEK lõpuks heinamaale uue pumbajaama ja seda vett võis kasutada juba toiduks.

Joomased asfalditsehhi katlakütjad põletasid mitmel korral katlad sisse ja siis ei olnud sooja ka ning elektergi tihti olematu tee või õue lõke maha!

Hea, et nendes tingimustes üldse ellu ja terveks jäime!

Praegu asub nendel maadel Lubja (Raikküla) paekarjäär, kust kaevandatakse paekivi ja tehakse killustikku Rail Balticu jaoks.

Vahepeal 1983. a viidi mind suvel nädal aega igal hommikul KEKi juhataja Avo Lillemäe poolt Kehtna uuele sigalakompleksile kraanajuhti asendama ja õhtuks tagasi.

Elukaaslane läks hädaga Rapla MEKi segusõlme tööle ja kevadel kolisime Raplasse 3-toalisse korterisse.

Varsti kutsuti mind uuesti KEK-i lao pukkkraanale tööle.

Kalju Toome – olgu Läänemere lained hellad ta vetehaul Estonia huku kohal - saatis mind Tartusse täienduskursustele 2 nädalaks ja hiljem ajas mulle Tallinna EKE-st personaalpalga välja.

Kraanajuhid pidid igal aastal korduseksamid tegema ohutuse tagamiseks.

Hommikul viisin väiksed lapsed rattaga lasteaeda, siis KEK-i kraanale ja peale tööpäeva, kui lapsed kodus ning toit valmis, olin palgatud MEK-i Nurme tn 3 elamu ehitusele tornkraana juhiks õhtusesse vahetusse.

Kord oli vaja suure lumesajuga Nurme 3 ehitusel autolt maha laadida seinapaneele ja MEK-i juhtkond Avo Kulliga olid objektil. Boss vangutas küll pead, aga plusspunktid olid kirjas. Temale ning MEK-i peainsenerile andsin suvise korduseksami edukalt.

Raplas sai MEK-i elamu Lõuna tn 3 valmis ning hr. Kull kutsus mind kontorisse, pani maja plaani ette ja andis valida meie perele 4-toalise korteri! 1986. a kolisimegi sisse.

Nurme 3 elamu oli juba nii valmis, et ei vajanud enam kahte vahetust ning mulle jäi siis KEK-i lao pukkkraana.

Enne tööpäeva lõppu jõudsid palgiveo autod metsast koormaga, mis kraana maha võttis ja staabeldas. Vaene 10-tonnine masin tõmbas lausa ägisedes ja krigisedes

küüru selga, et ühes silla otsas võtta tropitud palgikoorem korruga maha. Autojuhid Jüri Suurtalu ja teine mees olid tasakaalukad troppijad ja töö laabus väga hästi. Tõstsin ka palgiplatsilt palke saeveski platsile ette ja laadisin autodelt ehitusmaterjale peale ning maha.

Töö kaudu suhtlesin ka saeveski töölistega - juhatajaks oli Katkosilt ja töömehigi igat masti – Aavo Neljas, vennad Urmas ja Aavo Liivandid.

Urmas oli mitu aastakümnet KEK-i töomesilane ja väga karske eluviisiga, vend suri noorelt, aga nende pereliini viib edasi Aavo poeg, kes on mereväe ohvitser vanemleitnandi auastmes. Aavo oli väga sihikindel jõutõstja, Rapla rajooni meister oma alal. Raamatupidamist tegi Tiiu Kaljuraag.

Olime kraanajuhtidena õpetatud 3. kategooria lukksepatöödeks – tööriistadki olemas, vahetasime reduktorites õlisid kui vaja ning igal hommikul tegime kraanale töökõlblikkuse kontrolli. Siis ühel päeval läks aga KEK-i lao pukikene ülemeelikuks ning kukkus kepsutama – sõidab natuke ja jälle järsk peatus. Kraanajuht peab oskama valveelektrikule ära seletada vea olemuse, aga ise parandada ei tohi.

Kaks valveelektrikku nägid pea terve päeva vaeva kontrollides nii sillal kui kabiinis elektrikapid üle, aga pukike kepsutab ikka hüpeldes relssidel ja tööd teha ei saa! Naera ribadeks, kui lõpuks selgus põhjus - kraanajalgadel on sõidupiirajad tee lähedal karbikesega, et teelt maha ei sõidaks. Vot seal karbikeses üks lahtipõrunud mutriku panigi suure puki kepsutama - kord oli klemmide vahel ühendus olemas - väheke põrutust ning mutriku jälle omapäi ning kraanal äkkstopp! Kõik on tore, mis hästi lõpeb!

Elu tegi keerdkäike ja vahetasin lastega elukohta. Käisin veel mitmel suvel puki peal puhkust andmas uuele kraanajuhile Olli Toomasele.

Rapla KEK läks laiali, aga hoovi peal oli raasuke Kehtna KEK-ki – minu viimane kraanajuhi koht oligi Kehtna Põhikooli ehitusel tornkraanal ja kestis vaid 3 kuud 1989. aastal.